

MIKSI KIRJOITTAMINEN TUOTTAA ONGELMIA?

Kirjan tämän osan teemana ovat kirjoittamiseen liittyvät ongelmat. Lähestymistapa on käytännöllinen: tavoitteena on löytää keinoja, joiden avulla voi vähentää kirjoittamisen ongelmia ja tehdä kirjoitusprosessista sujuvan. Kirjan tässä osassa esitettyjen ajatusten taustalla ovat erityisesti amerikkalaisen Robert Boicen tutkimukset.

Kirjoittamisen ongelmilla tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että kirjoittaminen ei syystä tai toisesta suju. Osaamme periaatteessa kirjoittaa, mutta jostain syystä emme saa tuotettua tekstiä. Tästä ilmiöstä käytetään joskus nimitystä *kirjoittajan blokki*. Blokki eli jonkinlainen este voi olla täydellinen, eli kirjoittaminen ei suju lainkaan, tai osittainen, eli kirjoittaminen onnistuu mutta vain kohtuuttomien ponnistusten ja ahdistuksen jälkeen.

Kirjoittamisen opetteluun ja opiskeluun sisältyy monenlaisia asioita. Lapsena opettelemme ensin kirjoitustaidon ja myöhemmin harjoittelemme erilaisia tekstilajeja sekä työvaiheita ja tekniikoita. Ehkäpä saavutamme kokemusta omasta luovuudestamme ja omasta äänestämme. Vaikka olisimme opiskelleet kirjoittamista paljonkin ja periaatteessa tietäisimme itsemme hyväksi kirjoittajaksi, voimme silti törmätä tilanteeseen, että kirjoittaminen ei suju. Niinpä kirjoittamiseen liittyvien ongelmien tarkasteleminen on tärkeä osa kirjoittamisen opiskelua.

Kirjan tässä osassa tarkastelen sitä, mistä kirjoittamisen ongelmat johtuvat ja mitä niille voi tehdä. Tavoitteena on saada jonkinlainen alustava kuva kirjoittamisen ongelmista ja ennen kaikkea löytää keinoja näiden ongelmien ratkaisuun. Jokaisen yksittäisen kirjoittajan ongelmien taustalla voi olla monenlaisia yksilöllisiä syitä, joihin ei tämän kirjan puitteissa ole mahdollista syventyä. Kaiken kaikkiaan kirjoittamisen ongelmat ovat kuitenkin varsin yleisiä, ja monet niiden taustalla olevista syistä ovat melko tavanomaisia.

Niinpä tämänkaltainen, yleisellä tasolla etenevä ongelmien pohdinta voi varmasti auttaa jokaista kirjoittajaa eteenpäin.

Miksi kirjoittaminen oikeastaan tuottaa niin paljon ongelmia, vaikka me kaikki periaatteessa osaamme kirjoittaa? Tähän on monia eri syitä. Yksi syistä on se, johon on kirjan edellisissä osissa törmätty jo useampaan otteeseen: kirjoittaminen on monimutkainen taito. Kirjoittaminen vaatii kielitaitoa, tietoa oikeakielisyydestä ja normeista, tekstilajien tuntemusta, prosessin hallintaa sekä monia muita taitoja. Kirjoittaminen on ikään kuin monimutkainen ja hienovarainen kone. Jos koneen jossain osassa on pieniä ongelmia, koneen toiminta häiriintyy. Kirjoittamisen monitahoisuus tekee siitä myös varsin herkän ulkoisille häiriöille. Jos kirjoittaja kärsii jostain kirjoittamisen ulkopuolisesta ongelmasta, kuten stressistä ja väsymyksestä tai jonkinlaisista mielenterveydellisistä ongelmista, häiritsevät nämä helposti kirjoittamista. Aina näin ei tietysti ole: on toki olemassa kirjailijoita, joille kirjoittaminen on ollut keskeinen tuki mielenterveyden ongelmien kanssa elämiseen. Mielenterveydellisten ongelmien kirjoittamista edistävä vaikutus sen sijaan on jo aikaa sitten kumottu.

Toinen syy siihen, miksi kirjoittaminen saattaa helposti aiheuttaa ongelmia, on se, että kirjoittaminen saattaa olla asiantuntijalle vaikeampaa kuin aloittelijalle. Kirjoittaminen ei kokemuksen ja asiantuntemuksen myötä välttämättä lainkaan helpotu. Kokeneempi kirjoittaja on entistä tietoisempi kaikesta aiemmin tehdystä, ja näin paineet luoda uusia ajatuksia saattavat häiritä kirjoittamista. Erityisesti asiakirjoittamisen ja tieteellisen kirjoittamisen alueella puhutaan usein *tietoa toistavasta kirjoittamisesta* ja *tietoa muokkaavasta kirjoittamisesta*. Tietoa toistava kirjoittamisen strategia keskittyy muilta omaksutun tiedon toistamiseen, kun taas tietoa muokkaavaan kirjoittamiseen sisältyy ajatus uuden tiedon luomisesta tai ainakin tiedon jäsentämisestä uudella tavalla. Asiantuntemuksen lisääntyessä kirjoittajan tulisi pystyä siirtymään tietoa toistavasta kirjoittamisesta tietoa muokkaavaan

kirjoittamiseen, ja tämä voi aiheuttaa aivan uudenlaisia paineita.

Kirjoittaminen ei kuitenkaan mitenkään automaattisesti tule vaikeammaksi kokemuksen lisääntyessä. Mikäli kirjoittaja kiinnittää huomiota omaan kirjoittamiseensa ja opettelee uudenlaisia strategioita, voi kirjoittaminen olla aina, jos ei helppoa, ainakin sujuvaa. Seuraavien lukujen tavoitteena on tarjota juuri tällaisia kirjoittamista helpottavia strategioita.

Kirjoittamisen ongelmien taustalla voi olla myös se, että koulukirjoittaminen valmistaa meitä vain joihinkin kirjoittamisen lajeihin. Peruskoulun ja lukion aikana käymme läpi elämämme pisimmän yhtäjaksoisen kirjoittamisen opiskelun jakson, mutta silloinkin kirjoittamisen opiskelu on vain osa opiskelua ja vain osa äidinkielen opiskelua. Koulussa opimme peruskielitaitoa, oikeakielisyyttä sekä joitain erityisiä tekstilajeja, mutta nämä tarjoavat meille vain osan niistä taidoista, joita tarvitsemme kirjoittaessamme koulun jälkeen. Eri tekstilajeissa pätevät omat lainalaisuutensa, ja erilaiset kirjoittamisen lajit vaativat aivan omia erityistaitojaan. Kukaan ei pysty kirjoittamaan esimerkiksi erilaisia ammatteihin liittyviä tekstejä kuten vaikkapa lausuntoja, hoitosuunnitelmia tai reklamaatioita pelkän kouluopiskelun perusteella. Näiden taitojen opetteleminen vaatii pitkää opiskelua. Konkreettinen ohjaus kirjoittamiseen voi silti olla koulun jälkeen vähäistä.

Eräs syy siihen, että kirjoittaminen tuottaa ongelmia, on se, että kirjoittamisen opettaminen sinänsä on vaikeaa samalla tavalla kuin minkä tahansa muun luovan käytännöntaidon opettaminen. Kirjoittamisen taitoa ei voi välittää samalla tavoin kuin tietoa voi välittää. Hyvätkään kirjoittajat eivät automaattisesti ole hyviä kirjoittamisen opettajia. Monet hyvät kirjoittajat eivät esimerkiksi osaa jäsentää omaa kirjoittamisen taitoaan, puhumattakaan siitä, että he osaisivat opettaa sitä.

Kirjoittamiseen liittyy myös paljon niin sanottua *hiljaista tietoa* (engl. *tacit knowledge*). Hiljaisella tiedolla tarkoitetaan sitä, että kirjoittamiseen liittyviä vaatimuksia, käytäntöjä ja konventioita ei useinkaan verbalisoida vaan ne täytyy oppia hitaasti oman havainnoinnin kautta. Se, ettei tätä tietoa tuoda julkiseksi, ei yleensä ole tarkoituksellista. Hiljaiselle tiedolle on

tunnusomaista, että se on satunnaista ja epäorganisoitua. Siksi sitä on vaikea muotoilla ohjeiksi tai opetuksiksi. Aloittelevan kirjoittajan elämää tämä kuitenkin tietysti vaikeuttaa.

Joissain yhteyksissä voi tuntua siltä, että kirjoittaminen kokonaisuudessaan on eräänlainen hiljainen tai piilevä taito. Koska me kaikki osaamme kirjoittaa, ei kirjoittamisen opetusta ja opiskelua välttämättä pidetä kovin tärkeänä. Kuitenkin esimerkiksi korkeakoulumaailmassa kirjoittamisen taitoa sinänsä arvostetaan. Suuri osa korkeakouluopiskelusta rakentuu kirjoittamisen varaan (esimerkiksi tenttivastaukset, seminaarityöt ja opinnäytteet), ja myös korkeakoulujen henkilökuntaa arvioidaan paljolti kirjoittamistaidon, kirjoitettujen artikkelien ja julkaistujen tutkimusten perusteella. Tästä huolimatta kirjoittamista opetetaan korkeakouluissakin varsin vähän, ja kirjoittamisesta tai siihen liittyvistä ongelmista puhutaan harvoin.

Kirjoittamisen ongelmien tarkasteleminen ja niistä keskusteleminen voi auttaa kirjoittajien vaikeuksissa. Jos ongelmia, niiden syitä ja niiden ratkaisuja nostetaan tarkastelun kohteeksi, ei näitä ongelmia ehkä ole enää tarpeen nähdä vain kirjoittajan yksilöllisen epäpätevyyden osoituksina.

KIRJOITTAMISEEN LIITTYVÄT VIRHEELLISET JA HAITALLISET KÄSITYKSET

Monet kirjoittamiseen liittyvät ongelmat eivät johdu ulkoisista tekijöistä vaan ovat tavalla tai toisella sisäisiä. Robert Boice havaitsi, että itse asiassa monien kirjoittamiseen liittyvien ongelmien taustalla ovat kirjoittajien vahingolliset käsitykset kirjoittamisesta tai kirjoittamiseen liittyvät vääränlaiset asenteet. Useat kirjoittamisen ongelmista helpottuvat jo sillä, että kirjoittaja muuttaa omaa asennettaan kirjoittamiseen ja tarkistaa omia käsityksiään.

Yleisimmät kirjoittamiseen liittyvät virheelliset ja haitalliset käsitykset ovat seuraavat:

- 1) Hyvät kirjoittajat eivät näytä keskeneräistä tekstiään muille.
- 2) Hyvät kirjoittajat aloittavat kirjoittamisen vasta saavutettuaan oikeanlaisen vireen.
- 3) Hyvät kirjoittajat aloittavat kirjoittamisen vasta, kun heillä on uusi, luova idea.
- 4) Hyvät kirjoittajat aloittavat kirjoittamisen vasta, kun heillä on pitkä yhtenäinen ajanjakso käytettävissään.
- 5) Hyvät kirjoittajat tuottavat lopullisia tuotoksia yhdeltä istumalta.
- 6) Hyväksi kirjoittajaksi ei voi kehittyä, sellaiseksi synnytyään.

Jos tarkastelemme tätä luetteloa, voimme ehkä havaita omaksuneemme asenteista useita. Voi myös olla, että emme tietoisesti havaitse ajattelevamme edellä kuvailun kaltaisesti mutta toimimme silti kirjoittaessamme näiden asenteiden määräämillä tavoilla. Saatamme esimerkiksi lykätä kirjoittamista vapaampaa hetkeä odottaen tai emme ehkä koskaan kunnolla hae palautetta tekstistämme. Saatamme myös olla hyvin kriittisiä ensimmäistä kirjoittamaamme versiota kohtaan, ja tämä voi suuresti lannistaa

kirjoittamistamme. Ymmärrämme tietoisesti, että ensimmäistä versiota voi kehittää vielä paljon, mutta silti tiedostamattamme arvioimme omaa kirjoittamistamme tämän ensimmäisen version valossa.

Suuri osa kirjoittamisen esteiden poistamista on sitä, että yksinkertaisesti opettelee uudenlaisia asenteita ja toimintatapoja, jotka vastaavat paremmin todellisuutta ja jotka ovat suotuisampia omaa kirjoittamistamme ajatellen. Seuraavassa on esitelty tällaisia kirjoittamista edistäviä asenteita ja toimintatapoja.

PERIAATE 1

Lueta keskeneräistä tekstiäsi muilla saadaksesi rohkaisua ja palautetta ja luodaksesi kirjoittamisellesi aikatauluja.

Yleinen mutta varsin haitallinen käsitys kirjoittamisesta on, että ajatellaan, ettei keskeneräistä tekstiä voi näyttää muille. Tämä pitää yllä myyttiä yksin puurtavasta nerosta, joka antaa mestariteoksensa maailman nähtäväksi valmiina ja ainutlaatuisena. Totuus on useimmiten hyvin toisenlainen. Kirjoittaminen on luonnollisesti aina yksilöllinen ja kirjoittajalle yksityinen luova prosessi. Oman tekstin luettaminen muilla edistää kuitenkin kirjoittamista paljon ja parantaa kirjoittamisen laatua.

Menestyskirjailijoista luodaan julkisuudessa usein kuvaa yksin toimivina neroina. Tämä pitää paikkansa kuitenkin vain harvojen kohdalla. Viime vuosina useat menestyneet kirjailijat ovatkin tuoneet esille sen, kuinka tärkeä rooli esimerkiksi kustantamon kustannustoimittajalla on voinut olla heidän teostensa syntymisessä. Kustannustoimittajan kanssa tekstiä työstetään, ja hänen roolinsa kirjoittamisprosessissa voi olla suuri.

Tekstin luettaminen muilla ennen sen valmistumista on siis todellisuudessa aivan normaali käytäntö myös menestyneillä kirjailijoilla. Tällaisen toimintamallin tulisi olla käytäntö muillakin kirjoittajilla, ei moraalisen velvoitteen vaan kirjoittajan omaksi eduksi muodostuvana työtapana. Joissain kirjoittamisen lajeissa tekstin työstäminen yhteistyönä on kiinteä osa

kirjoittamisen prosessia. Tällaisia lajeja ovat esimerkiksi työryhmän toteuttamaksi tarkoitettun käsikirjoituksen työstäminen tai opinnäytteen laatiminen. Silti näissäkin lajeissa on paljolti kirjoittajan itsensä vastuulla, että hän todella näyttää keskeneräistä tekstiään muille ja hakee palautetta. Palautteen hakeminen keskeneräiseen tekstiin on tärkeää siitäkkin syystä, että juuri silloin palautteesta on eniten hyötyä. Jos kirjoittaja on työstänyt tekstiään pitkään yksin, palautteen mieltää helpommin kritiikiksi eikä kirjoittaja välttämättä ole enää halukas muokkaamaan tekstiään tai ainakaan tekemään siihen merkittäviä muutoksia.

Kun tekstejä luetaan muilla, sovitaan usein deadlineja, jotka tukevat kirjoitustyötä. Esilukijan kanssa voi sopia tavoitteista ja aikatauluista. Vaikka tavoitteet eivät aina toteutuisi kirjaimellisesti, yleensä aikataulujen asettaminen kuitenkin edistää kirjoittamista. Usein juuri ulkoisten aikataulujen puuttuminen on suuri ongelma kirjoittamisessa, ja ulkopuolisen lukijan käyttö voi olla yksi keino luoda näitä aikatauluja.

Vaikka keskeneräisen tekstin luettaminen muilla yleisesti ottaen edistää omaa kirjoittamista, kannattaa aina kuitenkin miettiä, missä vaiheessa tekstiään muilla luettaa. Joskus aivan keskeneräisten ideointipaperien luettaminen voi olla lannistavaa. Ideat eivät välttämättä välity muille, ellei niitä ole ehtinyt vielä itse työstää sellaiseen muotoon, joka mahdollistaa kommunikoinnin. Toisaalta joskus tekstien, ajatusten ja orastavien ideoiden käsittely yhdessä muiden kanssa voi taas olla hedelmällistä. Se voi lisätä kirjoittajan luottamusta omiin ideoihinsa ja auttaa siten alkuun kirjoittamisen prosessissa. Tasapaino sen välillä, milloin kannattaa työstää tekstiä itsenäisesti ja milloin luettaa sitä muilla, kehittyy vasta vähitellen kokemuksen myötä. Kannattaa myös miettiä, kenelle tekstiään näyttää, sillä on luonnollisesti tärkeää, että saatu palaute todella tukee kirjoitusprosessia eikä lannista kirjoittajaa.

Periaate: *Lueta tekstiä muilla jo keskeneräisenä saadaksesi rohkaisua ja palautetta ja luodaksesi kirjoittamisellesi aikatauluja ja tavoitteita. Useimmat menestyneet kirjoittajat toimivat juuri näin.*

PERIAATE 2

Pyri kirjoittamaan säännöllisesti, jopa päivittäin.

Erittäin haitallinen kirjoittamiseen liittyvä käsitys on, että kirjoittaminen on mahdollista vain oikeanlaisessa vireessä tai mielentilassa. Tällöin tietynlainen vire tai olotila muodostuu vaatimukseksi. Ongelma tästä tulee silloin, kun tuo vire tai mielentila ei toteudukaan tai se toteutuu vain silloin tällöin. Kirjoittamisen sijasta päädyimme odottelemaan.

Tuotteliaille kirjoittajille on todellisuudessa tyypillistä, että he kirjoittavat säännöllisesti, ehkäpä päivittäin, mielentilasta ja vireysasteesta riippumatta. He suhtautuvat kirjoittamiseen suurelta osin kuin mihin tahansa muuhun työhön ja aloittavat kirjoittamisen esimerkiksi johonkin tiettyyn aikaan joka aamu, riippumatta siitä, tuntevatko he itsensä erityisen luovaksi vai eivät.

Kirjoittamiseen ja muuhun luovaan työhön yhdistetään usein ajatus jonkinlaisesta *inspiraatiosta*. Saatamme helposti ajatella, että kun saavutamme tietynlaisen tilan, kirjoittaminen sujuu kuin itsestään. Ajattelempa, että ulkoisten olosuhteiden täytyy olla tietynlaiset, jotta kirjoittaminen on suotuisaa. Toiset ajattelevat esimerkiksi rakastumisen olevan sellainen tila, joka edistää luomista, toiset taas onnetoman rakkauden. Yhteistä näille ajattelutavoille on kuitenkin se, että jokin tietty mielentila on kirjoittamisen edellytys.

Puhe inspiraatiosta ei ole täysin perusteetonta, miksipä sillä olisi muuten niin vahva perinne. Kirjoittamiseen ja muuhun luovaan työhön liittyy usein jonkinlainen oivalluksen kokemus, joka koettelee rationaalisen ajattelun rajoja. Oivallamme hetkellisesti, mitä olemme tekemässä ja miten tekstimme tulisi toteuttaa. Keksimme ehkäpä jotain sellaista, jota emme edes ajatelleet voivamme koskaan keksiä. Luovia prosesseja tutkittaessa on kuitenkin havaittu, että tällainen oivalluksen kokemus tapahtuu yleensä vasta sen jälkeen, kun olemme ponnistelleet työn parissa jo jonkin aikaa. Tällainen oivalluksen kokemus voi muistuttaa ulkoista inspiraatiota, mutta sen perusta onkin omassa työskentelyssämme.

Yksi sujuvan kirjoittamisen perusedellytyksiä on kirjoittamisen jonkinasteinen automatisoituminen. Tällöin pystymme kirjoittamaan päivästä ja mielentilasta riippumatta, vaikka emme välttämättä kirjoittamista aloittaessamme edes tietäisi, mitä olemme kirjoittamassa. Kirjoittamisen automatisoitumisen myötä niin sanottu valkoisen paperin tai tyhjän ruudun kammo helpottaa. Samoin lievittyvät vaatimukset kirjoittamamme tekstin laadun suhteen.

Silloin, kun vire ei tunnu erityisen luovalta tai kirjoittaja ei ole edes varma siitä, mitä on kirjoittamassa, kannattaa kokeilla vapaan kirjoittamisen harjoitusta, joka on esitelty sivulla 140. Siinä kirjoitetaan ennalta määrätty aika mitä tahansa mieleen tulevaa välittämättä testin sisällöstä tai muodosta. Vapaan kirjoittamisen avulla kirjoittaminen automatisoituu ja kirjoittamisen aloittaminen helpottuu. Vapaan kirjoittamisen perusajatus on juuri siinä, että emme odota jotain tiettyä tilaa tai ajatusta, ennen kuin aloitamme kirjoittamisen.

Periaate: *Pyri kirjoittamaan säännöllisesti, jopa päivittäin. Pyri aloittamaan kirjoittaminen esimerkiksi aamuisin aina tiettyyn kellonaikaan, vaikket edes tietäisi kovin tarkkaan, mitä olet kirjoittamassa. Käytä lämmittelyyn esimerkiksi vapaata kirjoittamista.*

PERIAATE 3

Aloita kirjoittaminen jo tänään vaikket vielä edes tietäisi, mitä olet kirjoittamassa.

Kolmas yleinen kirjoittamiseen liittyvä virheellinen käsitys on se, että kirjoittamisen voi aloittaa vain, jos on jokin uusi ja luova idea. Tämä käsitys on erittäin suuri este kirjoittamisen aloittamiselle, eikä se myöskään pidä paikkaansa useimpien tuotteliiden kirjoittajien kohdalla.

Sellaiset menestyneet kirjailijat, joiden jokainen teos on kokonaan uudenlainen ja poikkeuksellinen työ, ovat äärimmäisen harvinaisia.

Useimmat kirjoittajat työstävät samoja teemoja useassa eri tekstissä, toiset saattavat varioida paria keskeistä teemaa koko elämänsä ajan. On myös vaikea kuvitella aihetta, josta kukaan ei ole aiemmin kirjoittanut. Kirjoittaminen onkin suurelta osin tuttujen teemojen ja aihepiirien työstämistä uudelleen. Parhaimmillaankin se on vain asioiden kehittelemistä tai sanomista uudella tavalla. Joskus kirjoittaja toki tulee luoneeksi jotain uutta tai erityistä, oman tuotantonsa puitteissa tai laajemmassa mittakaavassa. Silti tämäkin on useimmiten pikemminkin seurausta pidempään jatkuneesta työstä kuin ennen kirjoittamisen aloittamista tapahtuneesta oivalluksesta.

Erityisen ongelmallinen käsitys jonkin luovan ja uuden idean vaatimuksesta on kaunokirjallisuudessa ja tieteellisessä kirjoittamisessa. Silti myös moniin muihin kirjoittamisen lajeihin sisältyy helposti jonkinlainen uuden luomisen paine. Jos kirjoittaja ajattelee, että hän voi kirjoittaa vain, jos hänellä on etukäteen olemassa tällainen uusi idea, kasaa hän kirjoittamiselleen paljon esteitä.

Kirjoittaminen voi tietenkin tuottaa myös uusia ja luovia ideoita. Ehkäpä jonkinlaisen luovuuden tai uutuuden vaatimuksen voisikin asettaa teksteille, jotka on tarkoitettu muiden luettaviksi. Luovuus on kuitenkin mahdollista ainoastaan kirjoittamisen myötä. Kirjoittaminen ruokkii luovuutta.

Joskus on tietenkin mahdollista, että aihe ikään kuin valitsee kirjoittajan. Joskus saatamme kohdata sellaisen aiheen, josta meidän on pakko kirjoittaa, ja joskus saamme idean, joka vaatii toteuttamista. Ei kannata kuitenkaan ajatella, että kirjoittaminen on mahdollista ainoastaan tällaisessa tilanteessa. Jos pitää kirjoittamista sinänsä arvokkaana toimintana, voi sen aloittaa silloinkin, kun uutta ideaa ei ole. Lopputulos saattaa yllättää kirjoittajan itsensäkin.

Periaate: *Älä odota luovaa tai uutta ideaa, jotta voisit aloittaa kirjoittamisen. Kirjoita jostain sellaisesta teemasta, joka on sinusta ajankohtainen tai josta olet itse lukenut jostain ja joka on jäänyt askarruttamaan sinua. Voit myös aloittaa sellaisen aiheen tai teeman työstäminen, jota olet aiemminkin työstänyt.*

PERIAATE 4

Varaa viikko-ohjelmaasi säännöllisiä tuokioita kirjoittamista varten silloinkin, kun nuo hetket ovat lyhyitä.

Virheellinen ja kirjoittamista paljon hankaloittava käsitys on myös se, että kirjoittamisen voi aloittaa vain, jos siihen on käytettävissä pidempi yhtenäinen ajanjakso. Totuus kuitenkin on, että jos odottaa tällaista pidempää ajanjaksoa, kirjoittamisen sijasta päätyy jälleen odottamaan. Kun vapaa ajanjakso tulee, ei välttämättä saakaan kirjoitettua mitään.

Säännöllisen kirjoittamisen vaikutusta kirjoittamisen laatuun on myös tutkittu. On havaittu, että kirjoittajat, jotka kirjoittavat säännöllisesti, lyhyissäkin ajanjaksoissa, ovat tuotteliaampia kuin kirjoittajat, jotka kirjoittavat harvoissa pitkissä jaksoissa. Säännöllisesti kirjoittavat myös nauttivat kirjoittamisesta enemmän. Säännöllinen kirjoittaminen alentaa aloittamisen kynnystä ja pitää yllä virettä. Seurauksena on tuotteliaampaa kirjoittamista ja vähemmän ahdistusta. Joskus kirjoittamisenkin yhteydessä käytetään englanninkielistä sanaa *bingeing*, jonka voisi kääntää vaikkapa *ahmimiseksi*. Tällä kuvataan kuluttavaa ja jopa haitallistakin kirjoittamisen tapaa, jossa kerralla kirjoitetaan paljon. Tällaista tapaa ei voi pitää yllä kovin pitkään. Ahmimista seuraa aina ahdistus ja usein paastoaminen.

On myös monia kirjoittamisen lajeja, joissa tekstiä ei ole mahdollista kirjoittaa yhdessä yksittäisessä puristuksessa. Jos on esimerkiksi koulussa tottunut kirjoittamaan opiskelutyöt aina viime tingassa, voi jonkin pidemmän ja syventymistä vaativan tekstin kirjoittaminen osoittautua hyvin hankalaksi. Kirjoittaminen todella pitkissä jaksoissa tai pitkinä ja raskaina työpäivinä on erittäin kuluttavaa, eikä se ole mahdollista jatkuvasti. Onkin hyödyllisempää opetella kirjoittamaan säännöllisesti siten, että käyttää siihen lyhyitä ajanjaksoja vaikkapa joka päivä. Kirjoittaminen muuttuu joustavammaksi ja tuottavammaksi.

Useimpiin kirjoitusprojekteihin voi luonnollisesti liittyä vaiheita, jotka vaativat pidempää kirjoittamiseen ja paneutumiseen varattuja jaksoja. Myös

tästä kannattaa olla tietoinen, ja tällaisiin jaksoihin kannattaa myös aikataulullisesti varautua. Tällaiset jaksot eivät kuitenkaan ole tyypillisesti kirjoittamisen alussa vaan pikemminkin jossain myöhemmässä vaiheessa. Samoin viimeisen deadlineen pakottava paine lienee tuttu useimmille kirjoittajille, monesti myös aivan positiivisessa mielessä. Useinkaan emme välttämättä saa aivan lopullista puristusta aikaiseksi ennen kuin on pakko. Oma kirjoittamistaan ei kuitenkaan kannata rakentaa siten, että se on mahdollista vain tällaisissa intensiivisissä kausissa, sillä sellaisiin jaksoihin on todennäköisesti vain harvoin mahdollisuutta ja ne ovat myös hyvin kuluttavia.

Periaate: *Pyri kirjoittamaan säännöllisesti, jopa päivittäin. Varaa kalenteriisi säännöllisiä tuokioita kirjoittamista varten ja yritä käyttää esimerkiksi yllättäen vapautuvat pienetkin hetket kirjoittamiseen.*

PERIAATE 5

Muista, että ensimmäinen versio on vasta kirjoitusprosessin alku eikä sen laadulle kannata asettaa vielä suuria vaatimuksia.

Viides ongelmia aiheuttava mutta silti varsin yleinen käsitys kirjoittamisesta on, että hyvät kirjoittajat kirjoittavat julkaisukelpoisia tuotoksia yhdellä kirjoituskerralla. Tämä johtaa siihen ajatukseen, että ensimmäisen version pitäisi olla erittäin hyvä. Se taas nostaa rimaa liian korkealle sekä aiheuttaa toivottomuutta myös silloin, kun olemme saaneet jotain jo kirjoitettua mutta tuotoksemme on kovin kaukana lopulliselle tekstille asetetuista kriteereistä.

Usein hyvienkään kirjoittajien ensimmäiset versiot eivät välttämättä ole erityisen hyviä. Jopa tunnettujen runoilijoiden ensimmäiset runoversiot saattavat muistuttaa enemmän tavallisen kirjoittajan yrityksiä kuin lopullista mestariteosta. Eräässä yleisötilaisuudessa kirjailija Jyrki Kiiskinen muisteli yhden runonsa syntyä. Se oli tapahtunut hyvin harvinaisella tavalla, yhdellä istumalla, bussissa saadun ajatuksen perusteella. Tällainen, yhdellä kertaa

lähes lopulliseen muotoon kirjoittunut runo oli hänen mukaansa kuitenkin poikkeuksellinen. Yleensä runojen kirjoittaminen kestää Kiiskisen mukaan kauan ja vaatii useita uudelleenkirjoituskertoja.

Myös tietynlaiset tavat opiskella kirjoittamista saattavat ylläpitää käsitystä yhdeltä istumalta tehtävistä kirjoitustöistä. Kirjoittaminen on taitoa - käsityksen (s. 30–32) kohdalla näimme, kuinka tuon käsityksen mukaiseen tapaan opiskella kirjoittamista sisältyy varsin vahva kirjoittamisen malli: kirjoittaminen tapahtuu yhdellä kertaa, ja tämän jälkeen seuraa vain arviointi. Vaikka koulun kirjoittamisen opetus on monipuolistunut kaavamaisimmasta kirjoittaminen on taitoa -ajattelusta, on esimerkiksi ylioppilaskokeen esseen kirjoittaminen juuri tällaista: se kirjoitetaan yhdellä kertaa, ja sitä seuraa arviointi. Osa kirjoittajista pärjää tällaisessa tilanteessa paremmin, osa huonommin. Erityisen haitallista on kuitenkin, jos ajatellaan, että kirjoittamisen tulisi aina tapahtua näin.

Ei ole mitenkään perusteetonta väittää, että todellinen työ kirjoittamisessa alkaa vasta ensimmäisen version kirjoittamisen jälkeen. Tämän jälkeen alkavat tekstin työstäminen ja hiominen lopulliseen muotoon. Tämä vaihe ei ole erityisen luovaa eikä erityisen monipuolistakaan. Se on myös kovin kaukana kirjoittamiseen liittyvästä idealistisesta kuvitelmasta, jossa inspiraation vallassa kirjoitetaan hurmioituneessa tilassa mestariteoksia. Realistisempi kuva kirjoittamisesta on se, että ensimmäisen version jälkeen voi seurata monenlaisia työvaiheita: muokkaamista, palautteen hakemista, korjailua ja oikolukua. Tekstin matka ensimmäisestä versiosta lopulliseen voi olla pitkä ja kestää kauan. Ensimmäisen version perusteella ei vielä siis kannata tehdä kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä lopputuloksen laadusta. Kirjoittajan on kuitenkin oltava halukas näkemään vaivaa tekstinsä eteen ja tekemään paljonkin työtä sen parissa vielä ensimmäisen version kirjoittamisen jälkeen.

Periaate: *Muista, että ensimmäinen versio todellakin on vasta ensimmäinen versio. Tekstiä voi muokata paljon sen jälkeen, ja teksti myös vaatii paljon työtä ensimmäisen version kirjoittamisen jälkeen. Ensimmäisen version*

laadulle ei siis kannata asettaa vielä suuria vaatimuksia.

PERIAATE 6

Kirjoittamisen opiskelu on mahdollista, ja kirjoittajana voi kehittyä.

Kuudes, viimeinen ja erittäin haitallinen käsitys kirjoittamisesta on ajatus siitä, että hyväksi kirjoittajaksi synnyttään eikä sellaiseksi voi kehittyä. Tähän käsitykseen takertuva kyseenalaistaa täydellisesti omat mahdollisuutensa kehittyä kirjoittajana ja työn alla olevan tekstin mahdollisuudet kehittyä tekstinä.

Myyttinen kirjailijakuva ylläpitää omalta osaltaan voimakkaasti tällaista käsitystä. Kirjailijoiden ajatellaan olevan poikkeusyksilöitä. Esimerkiksi Mika Waltari toteaa kuuluisassa kirjassaan *Aiotko kirjailijaksi?*, että runoilijoita on vain yksi miljoonasta. Waltari on tietysti oikeassa siinä, että maailmankirjallisuuden korkeimmat huiput ovat harvassa. Tällainen ajattelu ei kuitenkaan edistä sitä, jos joku haluaa rikastuttaa omaa tai muiden ihmisten elämää kirjoittamalla runoja.

Esimerkiksi tiedotusvälineiden antama kuva kirjailijoiden työstä on viime vuosina jonkin verran laventunut: toisinaan jopa menestyskirjailijoiden kohdalla tuodaan esille esimerkiksi sitä, kuinka he ovat systemaattisesti opiskelleet kirjoittamista ja kuinka kirjoittaminen on paljolti arkista työtä. Silti yhä vieläkin kirjailijahaastattelut ja kirjailijoista tehdyt elämäkerrat ja tutkimukset saattavat vahvistaa käsitystä kirjailijoista poikkeusyksilöinä. Tällaisen käsityksen ylläpitämiseen on myös taloudellisia intressejä: poikkeukselliset henkilöt myyvät. Siksi on ainakin kustantajien ja median sekä toisinaan myös kirjailijoiden intresseissä olla pahemmin kyseenalaistamatta ajatusta kirjailijoista poikkeuksellisina ja tavallisista kuolevaisista eroavina henkilöinä. Tämä ilmiö on tuttu myös muilta aloilta, esimerkiksi kuvataiteesta tai musiikista: luovasta työstä annettu kuva voi toisinaan olla kaukana siitä, mitä työ todellisuudessa on. Esimerkiksi kirjailijahaastatteluja lukiessa on siis syytä pitää mukana ripaus kriittistä

lukutaitoa ja muistaa, että todellisuus voi olla hyvin toisenlainen.

Lahjakkuuden alkuperästä voidaan keskustella loputtomiin, eikä perimmäistä vastausta siihen liittyviin kysymyksiin edes ole. On kuitenkin täysin selvää, että kirjoittamista voi opiskella ja kirjoittamisessa voi kehittyä. Tämän kirjan ensimmäisessä osassa hahmoteltiin kokonaisvaltaisen kirjoittamisen mallia ja kaikkia niitä osa-alueita, joissa jokainen kirjoittaja voi kehittyä. On tietenkin useita tekijöitä, jotka vaikuttavat siihen, missä määrin kukin kirjoittajana kehittyi. Keskeisimmät näistä tekijöistä ovat oma tahto sekä tarjolla olevan ohjauksen laatu. Ei ole myöskään tarkoituksenmukaista pohtia sitä, minkälaisen kirjoittamisen tason yksittäinen kirjoittaja voi saavuttaa. Vastaus tähän kysymykseen selviää nimittäin vasta ajan ja yrityksen myötä.

Periaate: *Kirjoittamisen opiskelu on mahdollista, ja kirjoittajana voi kehittyä. Kirjoittamisessa on monia osa-alueita, ja niissä jokaisessa voi edistyä. Lähinnä kirjoittajana kehittyminen on riippuvainen omasta tahdosta ja uskosta. Myös saatavan ohjauksen laatu on tärkeää; ohjausta voi saada monista eri lähteistä, esimerkiksi kirjallisuudesta.*

YLEISIMMÄT KIRJOITTAMISEN ESTEET

Edellä tarkasteltiin kuutta asennetta tai käsitystä, jotka vaikuttavat kirjoittamiseen vahingollisesti ja aiheuttavat siinä ongelmia. Entäpä millaisia ovat ne asiat, jotka todella estävät kirjoittamista? Kirjoittamisen esteillä tarkoitetaan tässä yhteydessä todellista kirjoittajan blokkia, jolloin kirjoittaja ei saa tuotetuksi lainkaan tekstiä. Tutkimuksissa näitä on hahmoteltu kuusi. Ne ovat seuraavat:

- 1) sisäinen sensuuri
- 2) epäonnistumisen pelko
- 3) täydellisyyteen pyrkiminen eli perfektionismi
- 4) aikaisemmat negatiiviset kokemukset
- 5) lykkääminen
- 6) mielenterveyden ongelmat.

Listan kohdat eivät ole aivan rinnasteisia tai yhteismitallisia: Esimerkiksi epäonnistumisen pelko on jonkinlainen sisäinen asenne ja lykkääminen taas ehkäpä jonkinlainen toimintatapa. Mielenterveyden ongelmia taas voisi kuvata sairaudeksi tai ainakin toiminnan vakavaksi häiriöksi, jonka taustalla voi olla monenlaisia tekijöitä. Vaikka lista ei ehkä olekaan teoreettisesti kovin jäsentynyt, on se silti erittäin käyttökelpoinen.

Sisäinen sensuuri

Ehkäpä yleisin kirjoittamisen esteistä on sisäinen sensuuri (tai niin sanotut sisäiset sensorit). Tällä tarkoitetaan toimintatapaa, jossa kirjoittaja hylkää kirjoittamisensa tulokset jo ennen kuin kirjoittaminen pääsee vauhtiin.

Kirjoittaja arvioi tekstiään välittömästi sitä tuotettuaan ja toteaa sen jollain tapaa huonoksi. Tämän jälkeen kirjoittaminen pysähtyy tai kirjoittaja ehkä poistaa kokonaan kirjoittamansa tekstin. Aina teksti ei pääse edes paperille asti, vaan kirjoittaja voi tuomita tai sensuroida ajatukset jo päässään.

Tällainen toimintatapa on tietysti hyvin haitallinen. Kirjoittaminen ei oikeastaan koskaan ala, sillä kirjoittaja sensuroi tekstinsä ja ajatuksensa välittömästi niiden syntymisen jälkeen. Usein taustalla ovat opettajien, vanhempien tai muiden auktoriteettien kritiikki ja varoitukset, jotka kirjoittaja on sisäistänyt ja joita hän on vahvistanut ja liioitellut. Nämä sisäistetyt tuomarit vaikeuttavat kirjoittamista ja ehkäpä muutakin elämää. Taustalla voivat olla myös edellä kuvatut virheelliset käsitykset kirjoittamisesta. Tällaisessa tapauksessa kirjoittaja asettaa heti ensimmäiselle tekstiversiolle liian korkeita odotuksia. Hän ei ehkä ymmärrä, että kirjoittaminen on monivaiheinen prosessi ja että ensimmäisen version kirjoittaminen on vasta sen alku. Prosessi ei kuitenkaan koskaan käynnisty, jos ensimmäistäkään versiota ei synny.

Sisäisen sensuurin eliminoimiseen tai ainakin vähentämiseen voi käyttää useita keinoja. Tärkeää on ensinnäkin erottaa toisistaan kirjoittamisvaihe ja arviointivaihe. Tekstiä tuottaessaan kirjoittajan kannattaisi yrittää höllentää omaa itsekritiikkiään ja tuottaa juuri sellaista tekstiä kuin syntyy. Kun tekstiä on syntynyt, seuraa tämän tekstin arviointi ja kehittäminen. Joskus sisäinen sensuuri on vahvaa myös ensimmäisen kokonaisen tekstiversioon kirjoittamisen jälkeen: oma teksti tuntuu huonolta ja arvottomalta. Tällöin kannattaa jättää teksti hautumaan joksikin aikaa ja palata siihen myöhemmin.

Myös erilaiset työskentelytekniikat auttavat sisäisen sensuurin vähentämisessä. Esimerkiksi yksi vapaan kirjoittamisen harjoituksen keskeisistä tavoitteista on kirjoittamisen automatisoiminen sekä tekstiin liittyvien odotusten ja vaatimusten madaltaminen. Säännöllisesti käytettynä vapaa kirjoittaminen madaltaa sisäistä sensuuria ja johtaa toimivampaan kirjoittamisen tapaan.

Toinen hyödyllinen työskentelytapa ovat ideariihiharjoitukset. Niissä luodaan ja kehitellään omia ideoita miettimättä vielä muotoa.

Ideariihitehtävät tehdään usein pareittain tai ryhmissä, ja tällöin muilta saatu palaute ja rohkaisu voivat auttaa näkemään omien ajatusten arvon silloinkin, kun ne ovat vielä alkuvaiheessaan. Nämä molemmat harjoitukset on esitelty kirjan viimeisessä osassa.

Epäonnistumisen pelko

Myös epäonnistumisen pelko perustuu ainakin osittain jonkinlaiseen auktoriteettien pelkoon, ja joskus sitä voi olla vaikea poistaa. Epäonnistumisen pelko perustuu osittain myös todellisuuteen: kirjoittaminen ei ole aina helppoa, ja siinä voi epäonnistua. Voi olla, että kirjoitustyömme ei valmistukaan tai se ei onnistu haluamallamme tavalla. Tekstimme voi saada osakseen myös kovaa arvostelua. Tietyssä määrin tällaiset asiat liittyvät kirjoittamiseen, ja osittain meidän tulee vain tulla sinuiksi niiden kanssa.

Silloinkin kun epäonnistumisen pelko perustuu osittain todellisuuteen, sen mittasuhteet eivät yleensä ole realistisia. Kuvittelemme epäonnistumisemme lopulliseksi ja sen mittasuhteet kohtuuttomiksi. Ajattelemme, että kirjoittamiseen liittyvä epäonnistuminen johtaa peruuttamattomaan epäonnistumiseen esimerkiksi ammatillisesti tai vie ihmisarvomme kokonaan. Usein muiden käsitys epäonnistumisemme laajuudesta ei kuitenkaan vastaa omaamme. Yksittäinen epäonnistuminen saa kuitenkin usein ajan myötä oikeat mittasuhteet, ja alamme nähdä taas uusia mahdollisuuksia.

Mitään helppoa ja yksinkertaista ratkaisua epäonnistumisen pelkoon ei taida olla. Jos epäonnistumisen pelko häiritsee kirjoittamistamme tai estää sen, joudumme ehkä pitkäänkin työstämään sen taustalla olevia syitä ja omaa suhdettamme auktoriteetteihin. Meidän tulee myös pohtia, mitä kirjoittamisellamme oikein tavoittelemme. Jos haemme kirjoittamisellamme voimakkaasti hyväksyntää, asetamme itsemme samalla alttiiksi arvostelulle, eivätkä seuraukset ole aina suotuisia. Mielekkyyden hakeminen kirjoittamisesta itsestään ja omille teksteille asetettujen tavoitteiden tarkasteleminen voivat auttaa. On myös hyödyllistä miettiä, missä vaiheessa

omille teksteilleen haluaa julkisuutta. Joskus ennenaikainen julkisuus voi tuottaa ongelmia ja aiheuttaa paineita itse kirjoittamiselle.

Epäonnistumisen pelkoa ehkä vieläkin vaikeampi ja salakavalampi asia voi olla myös onnistumisen pelko. Joskus onnistumista on vaikeampi kestää kuin epäonnistumista, etenkin jos ei ole tottunut siihen. Onnistuminen voi muuttaa elämää paljon enemmän kuin epäonnistuminen, ja sen seuraukset ovat arvaamattomampia. Myös onnistumisen sietäminen voi vaatia totuttelua ja harjoittelua.

Täydellisyyteen pyrkiminen eli perfektionismi

Perfektionismin seurauksena asetamme kirjoittamisellemme epärealistisen korkeat tavoitteet. Näistä tavoitteista tulee ongelma kirjoittamiselle, ja seurauksena on kirjoittamisen tyrehtyminen. Perfektionismi vaikeuttaa sekä kirjoittamisen aloittamista että sen loppuunsaattamista. Jos tavoitteemme ovat epärealistisen korkeat, asetamme todennäköisesti liian korkeat tavoitteet myös ensimmäiselle tekstiversiolle. Tämä puolestaan nostaa aloittamisen kynnystä ja johtaa tyhjän paperin kammoon. Seurauksena voi olla myös edellä esitellyn sisäisen sensuurin kaltainen toiminta: arvioimme ensimmäisiäkin ajatuksia suhteessa perfektionistisiin tavoitteisiimme ja sensuroimme ne välittömästi. Kirjoittamisen loppuunsaattamista perfektionismi haittaa puolestaan siten, että emme pidä tekstiämme koskaan tarpeeksi hyvänä ja valmiina. Tällainen lopettamisen lykkääminen voi kestää loputtomiin, eikä teksti koskaan valmistu.

Perfektionismi on yhteydessä myös edellä mainittuun epäonnistumisen pelkoon. Perfektionismi ruokkii sitä. Jos asetamme tavoitteemme epärealistisen korkealle, tiedämme ainakin alitajuisesti jo kirjoittamaan ryhtyessämme, ettemme todellisuudessa koskaan tule saavuttamaan näitä tavoitteita. Epärealistisilla tavoitteilla ikään kuin itse varmistamme oman epäonnistumisemme.

Voidaan ehkäpä sanoa, että tietynlainen perfektionismi ei välttämättä ole

haitaksi kirjoittamiselle. Korkealle asetetut tavoitteet ja peräänantamattomuus kirjoitustyön laadun suhteen voivat johtaa myös hyviin lopputuloksiin. Voitaisiinkin ehkä puhua positiivisesta tai kanavoidusta perfektionismista. Perfektionismiin tai ainakin korkealle asetettuihin tavoitteisiin sisältyy siis samankaltainen paradoksi kuin epäonnistumisen pelkoon: ne molemmat voivat estää kirjoittamista, mutta jossain muodossa ne ovat myös osa kirjoittamista. Tällöin ei ehkä kuitenkaan enää ole kyse perfektionismista eli *täydellisyyteen* pyrkimisestä vaan hallitusta hyvän lopputuloksen tavoittelusta.

Eräs kirjoittajille ongelmia tuottava ominaisuus on myös kirjoittamisen ulkopuolisiin työtehtäviin liittyvä perfektionismi. Kirjoittaminen on yleensä vain yksi niistä asioista, joita teemme. Kirjoittaminen voi olla meille tärkeää, mutta todennäköisesti se kilpailee ajasta muiden asioiden kanssa, vaikkapa opiskelun, muiden työtehtävien tai kotitöiden kanssa. Jos suhtaudumme näihin muihin tehtäviin perfektionistisesti, vievät ne väistämättä paljon aikaa, jolloin aikaa ei välttämättä riitä kirjoittamiseen. Tehtävien priorisointi ja muihin tehtäviin liittyvän perfektionismin vähentäminen mahdollistavat sen, että aikaa jää myös kirjoittamiseen.

Aikaisemmat negatiiviset kokemukset

Erittäin vahva kirjoittamista vaikeuttava asia ovat myös aiemmat kirjoittamiseen liittyvät negatiiviset kokemukset. Kaikki saamamme palaute vaikuttaa luonnollisesti meihin: rohkaiseva palaute antaa meille intoa jatkaa, kun taas tuomitseva ja tuhoava palaute voi aiheuttaa pahojakin traumoja ja estää kirjoittamisen lopullisesti. Erityisen ongelmallista on, jos nämä kokemukset liittyvät lapsuuteen, jolloin vanhempien, opettajien ja muiden auktoriteettien vaikutus on suuri ja luo perustan auktoriteetteihin suhtautumiselle myöhemmässä elämässämme. Esimerkiksi kirjoittamisen opettajien vastuu on suuri, sillä heidän vaikutuksensa lasten itseluottamukseen ja asenteisiin näkyy pitkään.

Aiempien kokemusten merkitys kirjoittamiselle voi olla suuri myös positiivisten kokemusten osalta. Hyvin usein kirjoittamisen työkseen tai tärkeäksi harrastukseksi valinneilla on taustalla jokin kokemus, jolloin heidän kirjoittamistaan on keuhuttu. Tämä on johtanut päätökseen: ”Juuri tätä haluan tehdä.” Koulun ainekirjoituksesta saadut keuhut ja rohkaisu ovat voineet olla merkittäviä tekijöitä monen kirjoittajan myöhemmän toiminnan taustalla.

Aikaisempien negatiivisten kokemusten aiheuttamia traumoja ja niiden vaikutusta elämän käsikirjoitukseen voi olla vaikea korjata. Oikeanlainen, rohkaiseva palaute ja ohjaus myöhemmin voi tarjota sellaisia korjaavia kokemuksia, joiden avulla voimme ehkä muuttaa suhdettamme kirjoittamiseen. Vanhojen kokemusten tarkasteleminen aikuisen elämäkokemuksen avulla voi myös auttaa meitä näkemään, että kohtaamamme negatiiviset kokemukset ovat seurausta näiden auktoriteettiaan väärin käyttäneiden ihmisten ongelmista eivätkä meistä itsestämme.

Lykkääminen

Suuri ongelmallinen asenne tai toimintatapa on lykkääminen eli prokrastinaatio: siirrämme kirjoittamisen aloittamista eteenpäin ja teemme jotain muuta kirjoittamisen sijaan. Luemme mieluummin aamun sanomalehteä, kirjoitamme sähköposteja tai teemme jotain muuta sillä hetkellä tärkeämmältä tuntuva. Jopa siivoaminen alkaa usein tuntua houkuttelevammalta kuin kirjoittaminen.

Kirjoittaminen voi olla joskus vaikeaa. Aihe ei ehkä ole vielä hahmottunut mielessämme, tai olemme jo tehneet kaiken luovan työn ja jäljellä on vain puurtamista. Joka tapauksessa kirjoittaminen vaatii aina ponnistelua. Tällöin sitä on myös houkuttelevaa lykätä.

Joskus lykkääminen voi liittyä myös ongelmallisiin työtapoihin. Olemme ehkäpä joskus oppineet, että voimme jättää esimerkiksi opintoihin liittyvät kirjoitustyöt viimeiseen yöhön ja tehdä ne yhdellä suurella ponnistuksella. Jos

sitten saavutamme jonkinlaista menestystä tällaisella työtavalla, saatamme omaksua sen pysyvästi. Lykkääminen voi olla jopa tapamme hakea jännitystä elämäämme.

Jos lykkääminen muodostuu vakiintuneeksi työtavaksi, aiheuttaa se jossain vaiheessa ongelmia. Tietynlaiset kirjoitustyöt vaativat pidempikestoista työskentelyä, ja uusien työtapojen opetteleminen samanaikaisesti uuden kirjoitustyön kanssa voi olla raskasta. Yleensä myös jännityksen hakeminen töitään lykkäämällä aiheuttaa enemmän ongelmia kuin iloa. Kannattaa ehkäpä harkita tällöin muunlaisia harrastuksia ja pyrkiä tekemään kirjoittamisesta työmäisempää.

Joskus lykkääminen liittyy muihin ongelmiin. Kirjoittajalla voi olla huono itsetunto, joka aiheuttaa epävarmuutta kirjoittamisen suhteen ja tekee lykkäämisestä houkuttelevan vaihtoehdon. Lykkäämisen syynä voi olla myös kirjoitustehtävän vastustaminen: emme ehkä haluaisi kirjoittaa kyseistä tekstiä lainkaan, mutta jostain syystä joudumme niin tekemään. Lykkääminen onkin usein eräänlaista passiivista aggressiivisuutta. Saatamme suhtautua vastentahtoisesti tai pelokkaasti johonkin kirjoitustyöhön. Jokin auktoriteetti vaatii meitä kirjoittamaan jotain tai jollain tietyllä tavalla. Tällöin lykkääminen voi olla keino käyttää valtaa. Kieltäytymällä toiminnasta käytämme itse asiassa voimakkaasti valtaa, mikä voi joskus olla tarpeenkin. Usein aggressiivisuus kuitenkin kohdistuu pikemminkin sisäistettyihin auktoriteetteihin kuin todellisuuden henkilöihin. Lykkääminen aiheuttaa aina myös itsellemme ongelmia ja kääntyy itseämme vastaan.

Lykkääminen voi olla salakavala vihollinen, eikä sen poistaminen tai vähentäminen ole välttämättä helppoa. Lykkäämisen syiden pohtiminen ja tarkasteleminen auttaa, samoin uudenlaisten työskentelytapojen ja asenteiden opetteleminen. Hyödyllisiin työtapoihin palataan kirjan lopussa. Joka tapauksessa lykkäämisongelman kanssa voi joutua tekemään työtä melko pitkäänkin.

Mielialan vaihtelu ja mielenterveyden ongelmat

Kuudes ja viimeinen kirjoittamisen esteistä ovat erilaiset mielenterveyden ongelmat. Kirjoittaminen on herkkä taito, ja ongelmat jollain elämän toisella osa-alueella heijastuvat siihen helposti. Niinpä myös mielenterveydelliset ongelmat voivat aiheuttaa esteitä kirjoittamiselle.

Kirjoittamisen ja mielenterveyden yhteyttä on pohdittu paljon. Joskus on pidetty yllä käsitystä eräänlaisesta luovasta hulluudesta: on ajateltu, että mielenterveyden ongelmat ovat suorastaan vaatimus tai ainakin tavoittelemisen arvoinen asia kirjoittajille. Onkin totta, että monien menestyneiden kirjailijoiden elämä on ollut henkisesti vaikeaa. He ovat kuitenkin menestyneet näistä ongelmista huolimatta, eivät niiden ansiosta. Varsinaista kirjoittamista mielenterveydelliset ongelmat eivät edistä.

Toisinaan taas ajatellaan, että kaikkien kirjoittamisen ongelmien tausta on mielenterveydellisissä ongelmista. Tämäkään ei pidä paikkaansa. Varsinaisten mielenterveyden ongelmien osuus kirjoittamisen ongelmista on oletettua pienempi. Kaikkien kirjoittamisen ongelmien redusoiminen mielenterveydellisiksi ongelmiksi ja siten kirjoittamisen opetuksen ulkopuolelle on myös ongelmien kieltämistä. Suurin osa ongelmista johtuu pikemminkin vääränlaisista työtavoista tai vahingollisista kirjoittamiseen liittyvistä asenteista kuin varsinaisista mielenterveydellisistä ongelmista. Näiden työtapoihin ja asenteisiin liittyvien ongelmien korjaaminen tai ainakin vähentäminen on usein mahdollista puhtaasti kirjoittamisen opetuksen puitteissa. Usein tarvitaan vain oikeanlaista ohjausta ja palautetta. Jos kirjoittamiseen liittyvien ongelmien taustalla on vakavampia mielenterveydellisiä ongelmia tai esimerkiksi masennus estää työskentelyn, on näihinkin ongelmiin usein löydettävissä ratkaisuja.

ESTYNEIDEN JA TUOTTELAIDEN KIRJOITTAJIEN AJATUKSET

Yksi Robert Boicen kiinnostavimmista tutkimuksista oli hanke, jossa suurta joukkoa kirjoittajia pyydettiin havainnoimaan ajatuksiaan juuri sillä hetkellä, kun he olivat aloittamassa kirjoittamista. Kirjoittajista osa oli tuotteliaita kirjoittajia, joilla ei ollut suurempia ongelmia kirjoittamisen suhteen, ja osa oli kirjoittajia, joiden kirjoittaminen oli vaikeaa tai kokonaan estynyt.

Estyneiden kirjoittajien ajatuksissa todettiin työn alkaessa olevan usein edellisistä luvuista tuttuja ajatuksia eli perfektionistisia ajatuksia, arvioinnin pelkoa, toivottomuuden tunteita ja negatiivisia ajatuksia kirjoitustehtävää kohtaan sekä halu lykätä kirjoittamista ja tehdä muita asioita ensin. Kaikki nämä ajatukset johtavat omalta osaltaan siihen, että kirjoittaminen tyrehtyy alkuunsa.

Kaikkein yleisimpänä ajatuksena estyneillä kirjoittajilla on työn alkaessa *työn pelko*. He tuntevat vastenmielisyyttä kirjoittamisen vaatimaa työmäärää kohtaan. Idealistisissa ajatuksissamme yhdistämme kirjoittamisen, kuten monet muutkin luovat työt, inspiraation vallassa tehtävään innostuksen kokemukseen. Kirjoittamiseen liittyy eittämättä myös luovia hetkiä ja onnistumisen kokemuksia. Siihen saattaa myös liittyä hetkiä, jolloin kirjoittaja ennakoimattomalla tavalla oivaltaa jotain työhönsä liittyvää. Kirjoittaminen vaatii kuitenkin myös toisenlaisia asioita: arkista puurtamista ja pitkäjänteistä työskentelyä. Monet kirjoittamiseen liittyvät tehtävät eivät myöskään tuo erityistä välitöntä tyydytystä. Sen oivaltaminen, että kirjoittaminen ei olekaan välttämättä erityisen kivaa, voikin olla kirjoittajalle vaikeaa ja aiheuttaa suuria ongelmia.

Toinen kiinnostava ajatus, joka toistuu usein estyneiden kirjoittajien ajatuksissa, on *kärsimättömyys*. Estyneet kirjoittajat haluavat kiirehtiä

kirjoittamisen prosessia. Syyt tähän ovat erilaisia, esimerkiksi halu kiirehtiä aikataulussa pysymisen takia tai halu tehdä kirjoittamisellaan vaikutus muihin. Yhteistä kuitenkin on se, että tällaiset kirjoittajat näkevät liian aikaisin mielessään kirjoittamisen lopputuloksen eivätkä halua käydä läpi kirjoittamiseen liittyvää prosessia. Myös tämänlainen ajattelu on eräällä tavalla paradoksaalista: koska kiinnitymme ajatuksissamme liian voimakkaasti kirjoittamisen lopputulokseen ja sen seurauksiin, emme pystykään suoriutumaan kirjoittamisen prosessista. Tällainen ajattelu on kuitenkin useimmille varmasti tuttua.

Erityisen kiinnostava estyneillä kirjoittajilla esiintyvä ajatus ovat *kirjoittamiseen liittyvät jäykät säännöt*. Nämä ovat epäproduktiivisia ajatuksia siitä, millaista kirjoittamisen pitää olla. Estyneiden kirjoittajien tapana on ajatella, että kirjoittamisen pitäisi edetä juuri jollain tietyllä tapaa ja sen lopputuloksen pitäisi olla juuri tietynlainen. Nämä joustamattomat käsitykset muodostuvat kirjoittamisen esteeksi. Tämänkaltainen ajattelu on tyypillistä silloin, kun tekstilaji on hyvin säädelty, esimerkiksi ylioppilasaine tai opinnäyte.

Kaikenlaisia kirjoittamiseen liittyviä käsityksiä, myös tässä kirjassa esitettyjä ja hyödylliseksi tarkoitettuja, voi käyttää epäproduktiivisella tavalla siten, että niistä muodostuu este omalle kirjoittamiselle. Jos kirjoittajalla on liian tiukka käsitys siitä, että kirjoittamisen tulee edetä juuri tietyllä tavalla tai että vain tietynlainen kirjoittaminen on hyvää, voi tämä aiheuttaa ongelmia.

Kirjoittamiseen liittyy aina jonkinlainen arvaamattomuus: emme tiedä, miten kirjoittaminen etenee, mihin se johtaa tai mikä sen lopputulos on. Kirjoittamiseen liittyy aina myös tilannekohtaista ja henkilökohtaista vaihtelua. Kirjoittajat ovat erilaisia. Joillekin sopivat tietynlaiset työskentelytavat, toisille taas eivät. Suuri osa kirjoittamisen opiskelusta onkin sen havaitseminen, minkälainen kirjoittaja itse on ja minkälaiset työskentelytavat sopivat itselle. Erilaisista käsityksistä ja työskentelytavoista ei kannata tehdä itselleen vankilaa: jokaisen kannattaa miettiä tarkkaan, mikä edistää omaa kirjoittamista ja johtaa sitä haluttuun suuntaan.

Tuotteliailla kirjoittajilla ei ole erityisiä kirjoittamiseen liittyviä ongelmia ja heidän kirjoittamisensa sujuu pääpiirteissään hyvin. Tuotteliaita kirjoittajia tutkittaessa on kuitenkin havaittu, että myös he pohtivat useimpia edellä esiteltyjä ajatuksia. Myös tuotteliaat kirjoittajat kärsivät perfektionismista ja epäonnistumisen pelosta, ja myös heillä on taipumuksena lykätä kirjoittamisen aloittamista. Tuotteliaatkin kirjoittajat kärsivät erityisesti kirjoittamiseen liittyvän työn vastustuksesta.

Voidaankin tehdä erittäin tärkeä huomio: kaikki edellä mainitut ajatukset ja asenteet ovat luonnollisia. Suurelta osin ne liittyvät kirjoittamiseen väistämättä. Ratkaisu ei olekaan siinä, että yrittää päästä edellä mainituista ajatuksista eroon, vaan siinä, että yrittää hyväksyä ne. Näin nämä ajatukset eivät saa valtaa kirjoittajasta ja estä kirjoittamista. Tällöin myös huoli omien ongelmien erityisyydestä helpottaa. Useimmat kirjoittajat ovat kokeneet edellä mainitun kaltaisia tunteita, ja jossain määrin ne myös kuuluvat kirjoittamiseen.

Estyneet ja tuotteliaat kirjoittajat eroavat toisistaan erityisesti siten, että tuotteliaat kirjoittajat osaavat kirjoittaa edellä mainituista ajatuksista huolimatta. Joitain muitakin eroja näiden kahden kirjoittajaryhmän välillä kuitenkin on. Tuotteliaat kirjoittajat eroavat estyneistä erityisesti siten, että heillä on edellä esiteltyjen negatiivisten ajatusten lisäksi enemmän kirjoittamiseen liittyviä positiivisia ajatuksia kirjoittamisen alkaessa. Tällainen on esimerkiksi ajatus: ”Kunhan pääsen vauhtiin, nautin kirjoittamisesta.” Tuotteliaat kirjoittajat pystyvät yhdistämään kirjoittamiseen enemmän positiivisia ajatuksia ja heillä on esimerkiksi positiivisia kokemuksia, joita he pystyvät muistelemaan kirjoittamista aloittaessaan. Tämä auttaa heitä negatiivisten ajatusten ja ongelmien yli.

Tuotteliaat kirjoittajat eroavat estyneistä myös siten, että he pohtivat kirjoittamisen prosessia ja vaikeuksia vähemmän ennen kirjoittamisen aloittamista. Tämäkin on mielenkiintoinen havainto. Kuten seuraavassa luvussa todetaan, oman kirjoittamisen jäsentäminen ja omien vahvuuksien ja heikkouksien tarkastelu ovat keskeisiä taitoja matkalla kohti sujuvaa kirjoittamista. Sen sijaan näyttäisi siltä, että hyvä hetki tällaiseen

itsereflektioon ei ole juuri silloin, kun on aloittamassa kirjoittamista. Reflektoinnin ja arvioinnin paikka on pikemmin kirjoittamisen jälkeen. Tällöin voimme pohtia sitä, mikä sujui hyvin ja mikä meni pieleen, ilman että tästä pohdiskelusta tulee este itse kirjoittamiselle.

Tuotteliiden ja estyneiden kirjoittajien välillä on vielä yksi merkittävä ero. Tuotteliaat kirjoittajat vaativat vähemmän lämmittelyä ennen kirjoittamisen aloittamista. Heidän kirjoittamisensa on jossain määrin automatisoitunutta: he pystyvät aloittamaan kirjoittamisen niin halutessaan. Samoin he myös tietävät selkeämmin, mitä he ovat kirjoittamassa. Voi olla hieman vaikea sanoa, onko kirjoittamisen automatisoituminen kirjoittamisen esteiden poistumisen syy vai seuraus. Tällaisen automatisoitumisen edistäminen on kuitenkin mahdollista myös erityisten harjoitusten avulla. Seuraavissa luvuissa tarkastellaan kootusti, minkälaiset asiat auttavat kirjoittamisen ongelmissa.